

Герелюк Христина Василівна, курсант 1го курсу факультету №3 НАВС;
Науковий керівник: Легін Л. М., доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 3 НАВС, кандидат юридичних наук, доцент

ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

Останнім часом термін «принцип верховенства права» став часто вживаним. Найчастіше його вживають політики для того щоб показати, що вони діють на його основі, а їхні політичні супротивники, навпаки, тільки тим і займаються, що порушують його. При цьому не пояснюється, що ж вкладає у зазначений термін кожній із тих, хто так широко його вживає. Видається, що у нашому суспільстві ставлення до цього принципу у всіх є позитивним апріорі, але мало хто розуміє, яке саме значення він вкладає у цей термін. Такий незадовільний стан із розумінням сутності принципу верховенства права пов'язаний із його теоретичністю, недослідженістю у вітчизняній юридичній науці, а також із недоступністю закордонних наукових джерел, де цей принцип досліджено [1, с. 82].

Верховенство права і правова держава - ціннісні категорії, гуманістичні ідеали розвитку суспільства. Верховенство права зафіксоване у ст. 8 Конституції України як принцип поряд з визначенням вищої юридичної сили норм Конституції України, а правова держава (разом з демократичною і соціальною) - як взірць держави, до якої має прагнути народ України (ст. 1 Конституції України) [2, с. 189].

Правова держава - це суверенна, політико-територіальна організація публічної влади, яка базується на принципах поваги до особи й недоторканості її прав і свобод, верховенства права, дотримання закону.

Згідно з ідеєю правової держави громадяни можуть робити все те, що не заборонено законом, держава ж може робити тільки те, що передбачено законом, а правосуддя має

бути незалежним та має базуватися на презумпції невинуватості. Під правовою державою ми розуміємо державну сутність, за якої виконавчі органи, органи управління і суди тісно пов'язані із законом; законодавець діє переважно на основі передбачення, так що будь-яке свавілля виключається [3, с. 133].

Верховенство права (англ. rule of law) - основоположний принцип правової держави, що включає умови:

Пріоритет прав людини - визнання прав людини вищою соціальною цінністю і безпосередньо діючим правом; закріплення в конституції каталогу прав і свобод людини відповідно до міжнародних стандартів, а також створення соціально-правового механізму їх забезпечення (реалізації, охорони, захисту).

Відповідність закону праву (панування правових законів) - додержання конституційної вимоги про правовий характер видаваних законів, що означає: право, як справедлива і рівна міра свободи, одержує відпрацьований в законі зміст, гарантується пряма чинність конституційного закону і закріплених у ньому невідчужуваних прав людини.

Правова визначеність - можливість громадянина в розумних межах і при певних обставинах передбачити юридичні наслідки своїх дій, що означає: не тільки наявність норм права, але й чітке їх закріплення у відповідних юридичних джерелах, встановлених діючою конституцією або законом про нормативно-правові акти (закон, указ, положення, інструкція і т.д.), зрозумілість їх змісту і безконфліктне співвідношення між джерелами права.

Обмеження державної влади правом - свобода в суспільстві може бути досягнута лише у тому випадку, якщо державна влада обмежується (переборюється) правом, ставиться під контроль прав, функціонує в сполученні та у взаємодії з громадянським суспільством у межах права; самообмеження державної влади своїх прав можливе за допомогою створених нею правових законів при високій культурі людей, що складають цю владу [2, с. 189].

Отже, верховенство права і правова держава - це сучасне, якісне наповнення. Адже, принцип верховенства права практично не може бути реалізований без державних органів, їх певних способів організації і діяльності, взаємодії з іншими суб'єктами. Проте, якщо в понятті «правова держава» закладена якісна характеристика держави, підкреслюється її обмеженість правом, правами людини тощо, то поняття «верховенства права» виділяє першість людини, пріоритет її невідчужуваних невід'ємних природних прав (природне право) незалежно від державних кордонів і водночас підкреслює збалансованість прав людини, інтересів суспільства, держави, а також узгодженість відносин останньої щодо прав і свобод людини з іншими державами і міжнародними організаціями, забезпеченість їх як державою, так і міждержавними об'єднаннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Права людини: теорія, реальність, перспективи: Матер. Регіональн. наук.-практ. Конф.(м. Дніпропетровськ, ДДУВС, 5 грудня 2008 р.) / Упоряд. канд. юрид. наук В.О. Фрицького. - Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. унт внутр. справ, 2009. - 204 с.
2. Скакун О.Ф. Теорія держави і права / О.Ф. Скакун. - К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. - 520 с.
3. Кельман М.С. Загальна теорія держави і права / В.П. Шуманський, М.С. Кельман. - Тернопіль.: "Термо-Граф", 2005. - 477 с.